

۲۰۰۴۸۶

رساله‌ی کتاب خوب

مصطفی محمدی

نشر روزگار

سرشناسه	:	محمدي، مصطفی، ۱۳۵۱ -
عنوان و نام پدیدآور	:	رساله کتاب خوب/مصطفی محمدی.
مشخصات نشر	:	تهران : انتشارات روزگار، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	:	۱۳۰ص.
شابک	:	۹۷۸-۹۶۴-۳۷۴-۸۷۴-۶
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
موضوع	:	داستان نویسی
موضوع	:	Fiction -- Authorship
موضوع	:	داستان -- هسته های داستانی، پی رنگ ها، و غیره
موضوع	:	.Fiction -- Stories, plots, etc
رده بندی کنگره	:	PN۳۳۵۵/م۳ر۵ ۱۳۹۷
رده بندی دیویی	:	۸۰۸/۳
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۴۱۵۴۷۱

رساله کتاب خوب

نویسنده: مصطفی محمدی

نشر روزگار

طراح جلد: پریسا عزیزی

چاپ اول: ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

چاپ و صحافی: پارت

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۷۴-۸۷۴-۶

نشانی دفتر و فروشگاه: خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، جنب شهدای ژاندارمری، مرکز خرید دانشگاه

طبقه زیر همکف، پلاک ۴

تلفن: ۶۶۹۵۸۱۴۰

تلگرام: ۰۹۹۰۰۳۷۳۸۵۶

www.nashreroozegar.com

rozegar.no@gmail.com

فهرست

پیش درآمد

ویژگی های یک نویسنده خوب:

استعداد

نوع حساسیت هنری

نگاه جزیی نگار

داستان

داستان چیست؟

مشترک معنی

مشترک به ظنی

داستان کوتاه

سه راه برای تعریف داستان

فرق داستان و قصه

مقاله

تعریف مقاله

گزارش

خاطره

فرق خاطره با داستان

سفرنامه

تعریف قصه داستان

خصوصیات قصه داستان

قالب های نزدیک به داستان و مقایسه داستان و فیلم نامه

تفاوت داستان و نمایش نامه

دانای کُل

وجه اشتراک داستان و نمایش

ارجحیت داستان نسبت به نمایش

نقاط ضعف سینما

ادبیات داستانی و فیلم‌نامه‌ای

فیلم چیست؟

بازی‌های داستان

مراحل اولیه داستان‌نویسی

پی‌رنگ

تعریف داستان از زبان ارسطو

آغاز

میانه

پایان

موضوعات داستان

عمق

چگونه قصه داستان به یک پی‌رنگ خوب تبدیل می‌شود؟

مقدمه

خصوصیات مقدمه

نظر لئونارد بی‌شاپ درباره شروع داستان

بحران

لحظات بحرانی

تنه

موضوع

مضمون

قالب‌های ادبی

همزادپنداری

واقعیت بیرونی

چهار عامل در آفرینش یک اثر هنری

طرح داستان

خصوصیات های پی‌رنگ

خصوصیت دیگر پی‌رنگ

پی‌رنگ باز

پی‌رنگ بسته

ارگانیک بودن پی‌رنگ

روابط میان پی‌رنگ و شخصیت

شخصیت محور

حادثه محور

پی‌رنگ‌های فرعی

تفاوت پی‌رنگ و طرح

داستان از چه شروع می‌شود؟

رابطه شخصیت با واقعیت و بحث

تصادف

بحثی راجع به معجزه

شعار و خصوصیت آن

کشمکش

کشمکش انسان و خود (خوف و رجاء):

کشمکش انسان با جامعه

عوامل ایجاد کشمکش

تقسیم‌بندی کشمکش

جسمانی

ذهنی

عاطفی

اخلاقی

انواع کشمکش

وحدت ممالک

وحدت تأثیر

طرح خطی

خصوصیات تضاد

انسان در داستان

خوشبختی چیست؟

روان‌شناسی شخصیت

گاهی هدف شباهت شخصیت‌هاست

نقش پیش‌داستان درونی در تعریف شخصیت

انواع شخصیت‌های داستانی

شخصیت‌های اسطوره‌ای

شخصیت‌های رمانس

شخصیت‌های رمانی

شیوه‌های شخصیت‌پردازی

مستقیم

غیرمستقیم

طرز رفتار شخصیت

انگیزه‌ها

شخصیت

تحقیق درباره شخصیت

تقسیم‌بندی شخصیت‌ها

مهم شخصیت بزرگ در داستان چیست؟

انتظار

هدف از طرح پرسش چیست؟

بطن چیست؟

انواع بطن:

فرهنگ

زمان

جغرافیا

شغل

پس‌زمینه

انواع پس‌زمینه:

قومیت

اقتصاد

مذهب

آموزش

زمان

مکان

شغل

مشاهده

تفاوت تاریخ با رمان

مراحل خلق شخصیت

مشاهده

ترسیم خطوط کلی

ویژگی‌های متناقض‌نما

افزودن خصوصیات جزئی

تدوین

اسکار

پنل

خصلت‌های متناقض‌نما چیست؟

چه موقع شخصیت متناقض‌نما می‌شود؟

تعمیق شخصیت

ریزپردازیه‌های شخصیت

خلق پیش‌داستان

روان‌شناسی و شخصیت

تکمیل شخصیت

شخصیت‌های فرعی

کارکردهای شخصیت فرعی

چند شخصیت باید در داستان داشته باشیم؟

نام‌گذاری

خصوصیات نام‌گذاری

خلق شخصیت شرور

خلق شخصیت‌های غیرواقعی
شخصیت‌های غیربشری
شخصیت‌های خیالی یا فانتزی
شخصیت‌های اسطوره‌ای
ماروای خلق شخصیت‌های قالبی
انتخاب نام داستان
گف، گوگ و تفاوت آن با مکالمه
کارکردهای گفت‌وگوی خوب
کارکرد در گفت‌وگو
نیروی دیگر مرید به را یا صدای کلمات
تلخیص
آهنگ جمله
بزار عمده روایت
تلخیص
نیم‌صحنه
صحنه
بازگشت به گذشته
تداعی معانی
انواع درون نگری
عینی
ذهنی
واژه گذار

توصیف

کارکرد توصیف

توصیف عینی

توصیف اکسپرسیونیستی

سیال ذهن

راه کارهای بازگشت به گذشته

برایتهای موازی

درون نگری

زاویه دید، یا زاویه روایت یا دیدگاه

حضور راوی در متن

انواع حضور راوی

دخالت راوی

خصوصیات اول شخص

دیدگاه شاهد راوی (اول شخص بی طرف)

زاویه دید مصاحبه

تک گویی

تک گویی درونی

حیطه های تک گویی درونی

واکنش به محیط اطراف

بدون در نظر گرفتن حال و گذشته

زاویه دید تک گویی نمایشی

حدیث نفس

لحن

نثر

آهنگ نثر و ضرباهنگ

بی‌پیرایگی

ایجاز

شکستن الفاظ

سبک

خصوصیات سبک

چه موقع یک را می‌توانیم بشناسیم یا احساس کنیم؟

پیش‌درآمد: اگر بخواهیم جهان‌مان نمایشی و تصویری از جهان واقع باشد، باید عدالتی که بر آفرینش حاکم است، بر جهان ما هم حاکم باشد. داستان‌نویسی تخیلی و حتی توهمی، داستانش پوچ و تلخ نیست؛ حتی در نهایت شکست و تلخی، امید و آرزویی در آن دیده می‌شود؛ زیرا همه چیز در آن دنیا نمی‌بیند.

باید در داستان با شخصیت‌های‌مان فرصت دهیم تا بتوانند مراحل رشد را طی کنند؛ همین‌طور که خدا با ما همین‌گونه رفتار می‌کند. خدا هزاران بار ما را به چیزی یکسار مبتلا می‌کند، اما پاسخ این ابتلا همیشه یک جور نیست. خداوند بارها انسان را مبتلا می‌کند تا شاید در ابتلا بعدی عوض شود. این نگاه محبت‌آمیز و رحمانی خداست. اما در داستان، زمان، به ما اجازه نمی‌دهد. ما در داستان خدا عادلیم و آن رحمت را نسبت به خالق خود در داستان نداریم. در عالم واقع از آن‌ها را نمی‌شود با یکبار امتحان محک زد.

با این پیش‌درآمد و در این رساله، کوشیده شده است که برخی از کتاب‌های خوب، در کنار گفتارهایی درباره‌ی داستان‌نویسی و برجستگی‌های یک نویسنده، به میان گذاشته شود. باشد تا رهنمون پیدایش آثار و کتاب‌های ناب گردد.

ویژگی‌های یک نویسنده خوب:

نخستین صحبت رسمی این رساله، برشمردن ویژگی‌های یک نویسنده است. اکنون می‌خواهیم بررسی کنیم که آیا هنرمند ویژگی خاصی نسبت به بقیه افراد دارد؟ و اگر دارد، به چه واسطه است؟

۱- استعداد: توانایی و علاقه‌مندی به داستان‌نویستن، نقل وقایع، گوش کردن به داستان.

۲- نوع حساسیت هنری: نگاه، ذوق و دید انسان به جهان و اطراف تربیت می‌شود. نگاه را باید طوری تغییر داد که بتوان از واقعیت‌ها داستان ساخت.

هر انسانی نسبت به جایگاهی که دارد نگاه خاصی دارد. هر کس نسبت به شغل، تخصصات، عقاید، حالات و شرایط روحی، روانی که در آن به سر می‌برد، در خاسته‌ها یا در جامعه، نگاهش متفاوت است. در داستان ناگزیر از قضا و تیم، قضاوت و رابطه مستقیمی به نگاه و اندیشه ما دارد.

زیباترین نگاه، نگاه انسانی و هنرمندانه است. در کنار این نوع نگاه، نگاه‌های دیگری را می‌توان بیان داشت که به ترتیب وجود داشته و طرفدار دارد. نگاه هنرمندانه باید با دقت همراه باشد. نگاه نویسنده، نگاه از بالا به مردم و جهان است.

نگاه جزیی‌نگر: نویسنده می‌تواند خودش را در جای اشیاء گذاشته، به اصلاح رفتار و بردارد و حرفش را بگوید. تفاوت نگاه‌ها، ادبیات‌های متفاوتی را به وجود آورده؛ مثل ادبیات اومانستی در کار

ارنست همینگوی یا شکمدارانه در کار سیمین دانشور و یا ادبیات سیاه جنگی.

ویلیام فاکنر در کتاب خشم و هیاهو می گوید: نویسنده به سه چیز احتیاج دارد: تجربه، مشاهده، تخیل.

ویژگی های دیگر یک نگاه خوب در نویسنده، پیگیری مداوم و تلاش سخت است. داستان نویس باید در داستاننش متمرکز باشد. از ویلیام فاکنر پرسیدند: فرمول رمان نویسی چیست؟ او پاسخ داد: نود و نه درصد ذوق و استعداد، نه و نه درصد انضباط و نود و نه درصد کار و کوشش. برای نوشتن ساعات مشخص، قلم، کاغذ و حتی محل خاصی را باید در نظر گرفت. در تغییر مکان تمرکز را از بین می برد.

هنرمند یک سلفدوست، هنرمندان و شعرا با تقلید از حقایق خارجی، داستان هایی را می سازند؛ در مرحله سوم، نویسنده تقلید می کند. افلاطون می گوید: نویسنده این ظاهر شیء برداشت می کند و در ذهنش تصویری از آن برداشته و در کتابش آن را ارایه می کند. پس از این تعارف پراکنده، می خواهی کیفیتمان را با اصطلاحات روشن کنیم:

- ۱- حکایت ۲- قصه ۳- داستان ۴- افسانه ۵- ماجرا ۶- سرگذشت ۷- ماجرا ۸- مثل (مثل)
- ۹- اسطوره ۱۰- حدیث ۱۱- انگاره ۱۲- خرافه. این ها واقعاً چیستند؟

داستان: (۱) مشترک لفظی (۲) مشترک معنوی

داستان چه نیست؟

۱- مقاله ۲- گزارش ۳- خاطره ۴- سفرنامه.

اگر تعریف درست داستان را شناسیم، نمی‌توانیم قالب آن را خوب تشخیص دهیم و بشناسیم.

مشترک معنوی: مفاهیمی که دارای اشتراک باشند، مثل نور که در چراغ، خورشید و... هست. فقط نور داشتن و لفظ آن به همه آنها اطلاق می‌شود.

مشترک لفظی: بر الفاظ متعددی دلالت کند و یک کلمه چند معنی جدا از هم در زبان فارسی داشته باشد؛ مثل شر که بر شیر خوراکی و حیوان دلالت دارد.

این یکی شیر است اندر بادیه آن یکی شیر است اندر بادیه
این یکی شیر است آدم می‌خورد آن یکی شیر است کادم می‌خورد
کلمه قصه و داستان اشتراک معنوی دارند و استفاده‌های متفاوت و مصادیق متفاوتی دارند اما یک چیز مشترک به نام قصه دارند.

معرف: تصورات مجهول که به وسیله تصورات معلوم شناخته می‌شود؛ مثلاً انسان حیوانی ناطق و خد است.
حیوان ناطق معرف است.

معرف: انسان است. چیزی که می‌خواهیم آن را بشناسیم. چیزی مفهوم را بیشتر می‌رساند که از ذاتیات آن برخاسته باشد.
داستان کوتاه: نوشته‌ای است منشور که خواننده را با خود همراه کرده، او را متأثر می‌سازد. معرف و معرف ما داستان است. به این تعریف در منطق، تعریف به اعم می‌گویند. اگر دایره کوچک را داستان در نظر بگیریم، دایره بزرگ‌تر می‌تواند مقاله، گزارش یا ... باشد.

